

NAPREDNJAK

IZVANREDNO IZDANJE.

GODINA II.

ŠIBENIK. 2. kolovoza 1912.

BROJ 32.

NAPREDNJAK

List hrvatske pučke napredne stranke.

Pretpлата: na godinu Kr. 5.— Na pò god. Kr. 2.50. Za inozemstvo suviše pošt. trošak.
Pojedini broj u mjestu 6 para vanka 8.
Plativo i tuživo u Šibeniku.

IZLAZI SVAKOG PETKA

Izdavač, vlastnik i tisak „Pučka Tiskara“
Dr V. Iljadica i drugovi — Šibenik.
Odgovorni urednik: IVAN SLAVICA.

Pretpлата šalje se administraciji. Pisma šalju se uredništvu Rukopisi se ne vraćaju a neplaćeni se listovi ne primaju. Oglasi se računaju po 16 para po petit retku; za više puta po pogodbi. Priopćenja i zahvale po 20 para po retku.
Plaća se sve unaprijed.

A rašta inače živu mirni?

Maksim Gorki u svome romanu „Ispovijest“ pripovijeda ovaj zanimiv i vrlo poučan slučaj. Opisujući djecu i pokazujući, kako mirnima nemirni ne daju mira, veli doslovce ovako:

„Drugi — Marko Lobov, djak višeg razreda, mršav, bujan i žestok deran, bio je veliki kavga-džija i sveopći napasnik — zviždući potijano, štupa, udara, gura djecu, kao mladi čoban ovce. Jedan put, vidim, ganja on jednog mirnog dječaka, i dije te već skoro udarilo u jauk.

— Marko — velim — ako on tebi kursor vrati? Pogledao u mene taj Marko, i smjškajući se, odgovori:

— Ne će! On je miran i dobar!
— Pa šta mu onda ne daš mira?
— Pa tako! — kaže.

I zvižnuvši nadoveza:

— Jer je miran!
— Pa šta zato? — pitam ga.
— A rašta inače živu mirni?

To je rekao vrlo mirno, vidi se, dječak je već u dvanaestoj godini bio uvjeren, da su mirni ljudi predani, neka ih drugi vrijeđaju.“

Tako Gorki.

Kad se dobro zamislimo nad ovim, što priča ovdje veliki ruski pisac, od sebe nam dolazi pred oči slika stanja našeg naroda i sudbine njegove. Pak, eto, bacimo pogled svugdje, gdje naš narod žive: od Mačedonije, Stare Srbije i Novog Pazara pa do ove monarhije, gdje mi živimo nekim čudnim životom, čisto mirnim, na dlaku sličnim onomu mirnoga Gorkijeva djaka, koga Marko Lobov štupa i udara i muči i kinji, predočuje nam se ta slika.

Nu, što tih Lobova imade u zemlji, gdje nije nikada pravog zakona bilo, gdje se sve sudilo u znaku konjskoga repa i turskog objesnog kopita, nije se razloga ni čuditi; čuditi se moramo mi i svak, što tih Lobova veliki broj imade u jednoj državi, koja se zakonima ponosi, koja hoće da ustavno žive, koja kao temeljno geslo svoje bilježi zlatnim pismenima — Pravicu — *Justitiam*.

Glasovito zlatno geslo — *Justitia regnum fundamentum* — u nas, u našoj monarhiji sjaje, pa ipak našlo se na ministarskim stolicama ljudi, koji se bezdušno usudiše savjetovati našeg sijedoga, u svijetu najustavnijega vladara, da potpiše spis, kojim se u Hrvatskoj ukida ustav, diže snaga svakog zakona, a milijuni svom kralju i državi prokušano odanog naroda stavljaju van zakona i bacaju u ruke, na milost i nemilost čovjeka, kojega je kvalifikovati veoma teško.

Zar da nazovemo Markom Lobovom njega i one, krivnjom kojih je on došao, da jednu zemlju, da jedan čitav narod štupa i udara, muči i kinji do očajnog jauka?

Lobovi!? — zar samo? ...

I to oni, koji, osim što štiplju, udaraju, muče i kinje čitav jedan od pamtivijeka kralju vjeran narod, čine još i to, da do usiju sijedoga vladara ne daju da dopre glas ovog mirnog, a mučenog naroda, pak da se staračko dobro srce vladarevo gane na očajni jauk naroda i taki odstrani uzrok i uzročnika tog jauka.

Pa, kao što lažno prikazaše vladaru stanje u Hrvatskoj onda, kad joj oduzeše sve uvjete života ustavnog, tako i sada lažno obavještavaju ga, da je u Hrvatskoj narod miran i dobar i zadovoljan svojim ropskim stanjem. U ostalom ni sami ne vjerovahu, niti vjeruju, da bi im taj narod mogao, da kursor vrati.

„Ta neće! on je miran i dobar!“ — misle oni kao i Marko Lobov.

Al, kad je ipak, rekbi, dotešćao jad i muka, te se i taj mirni i mukotrpi mučenik sjetio svog ljudskog ponosa te, uprkos svojoj historičkoj dobroći i mirnoći, uvriježen digao, da kazni prvog

najbližeg Marka Lobova, eh, onda odmah namah zakon stupa u snagu, da kazni i pedipse osvetnika, koji je svojim činom vrgo u pogibelj dragocjeno tijelo i život jednoga — Marka Lobova, sveopćeg napasnika narodnog.

Tako je!

Inače ne može da bude! — Ta, ko će da stavi zakon u krepost i snagu, kad Marko Lobov štiplje i udara mirno dijete, kad drugi Marko Lobov muči i kinji jedan čitav narod — mirni, dobri narod!!
Ta zašto inače živu mirni? — misli Marko Lobov i svi drugi Lobovi.

Kriknula je sapeta duša naroda — inače mirnog, sijevnuo je ubojiti fišek, al ne pogodio. Marko Lobov je ostao živ. Za svoje gadno lobovsko tijelo stavlja kao praetium dvanaest bujnih života zlatne divne mladosti. Lobovi su uvijek i svugdje bili skupi i dragocjeni!

Narod — inače mirni — gleda svojih dvanaest apoštola, kojima velika ideja grije mladenačke grudi i koja prelazi u narod i — ne će da gine. Ne, ne! ... Ideje su kćeri prošlosti, a majke budućnosti.

Vrijeme je zar napokon — novoj religiji.

Klerikalizam.

Čitava povjest srednjeg vijeka kao i ona, koja se bavi crkvom, jasno nam razotkriva svu moralnu golotinju ondašnjih službenih klerikalaca, koji, da se održe na sumnjivo stečenim pozicijama, preduzimali su sve i sva ne zazirući od nikogjeg sredstva, pa bilo ono dozvoljeno ili ne.

Glavna karakteristika ondašnjih klerikalaca bila je silna i neugasiva žegja i pohlepa za novcem. Novac pak bio im je srestvom za raskalašeni život, koji su provodili bacajući istodobno moral i onako sumnjiv, pod noge. Poznato je, kako su svećenici augustinskog reda za skupe novce, dozvolom samog pape, prodavali oprost od svih učinjenih grijeha. Na taj način silno blago gomilalo se u samostanima, u kojima su živili ili bolje ljenčarili i varali svećenici augustinci. U red ovih svećenika spadao je dr. Martin Luter i pomno pratio rad i život svojih kolega varalica, koji su se javno izrugavali crkvenim dogmama.

Nego vremenom ovaj unosan posao, naime prodavanje oprosta, prešao je odjednom u ruke dominikanaca, na što augustinci planuše na ove potonje, mrzeći ih i nazivajući ih javno po ulicama i trgovima; varalicama i nedostojnim, da nose svećeničko odijelo. Između ova dva reda zavladao je užasna borba i jedan drugome najvjestiše rat do istrage. Zaista lijep primjer ljubavi bližnjega od onih, koji su dužni, da tu ljubav naučavaju i šire.

Rekosmo zadnji put, da su ondašnji službeni klerikali učinili crkvu svojom podvornicom. To je najsjajnije pokazao papa Julijan II, koji je isprazio sve papinske blagajne i Vatikan doveo do očitog bankrota. Ali njegov našljednik papa Lav X, kao valjan finansijer dosjetio se jađu i ubrzo stvorio plan, po kome je imao, da u malo vremena napuni sve blagajne. No prije nego pregjemo na ovo, vrijedno je zabilježiti raskalašenost ovog pape, koji je za svoje krunjenje potrošio ništa manje već 100,000 dukata. Za jedan sami sonet, dakle za 14 stihova, platio je jednom književniku 500 dukata, odnosno za svaki redak 35 dukata, a zna se, da je sonet bio jedna prosta krparija, ali je veličao papu!! Ovaj papa bio je jedan od najra-

sipnijih papa tako, da je bio prisiljen založiti sve svoje drago kamenje, prodavati križe, križice i časti kao kardinalske i biskupske za gotov novac (per cassa bez skonta!) samo da može tjerati sve moguće športove i prirregivati skupocjene i sjajne večere.

Ovaj dakle papa, da popravi rasklimane papinske finansije, s jedne, a uz to da sagradi crkvu sv. Petra s druge strane, našao je novo vrelo prihoda pomoću sv. ispovjedi i oprosta grijeha za skupe novce. Ovu novu granu industrije u krilu katoličke crkve povjeri papa u Njemačkoj biskup od Mainca, a ovaj pak dade se u ruke dominikanca Tetzela, da u Saskoj, pomoću nekoliko isto tako prevejanih klerikalaca u mantijama, ispovijeda i za novac dijeli oproštenja. Razumije se samo sobom, da su papini agenti, koji su imali prokuru i da inkaširaju novac, imali sobom ravno iz Rima poslani tarifu, po kojoj se za otkup i oprost malog grijeha plaćao (uvijek uz gotovo!) mali, a za veliki — veći iznos i tako je to redom išlo. Prema tome, umovao je Luter, nije potrebno pred Bogom nikakova pokajanja; dosta je imati pun džep novaca i u malo časa dobivaš oproštenje od najvećeg grijeha. A jer samo Bog oprašta, to je onda, plaćajući novcem oprost od grijeha, bilo naprosto podmićivanje Boga samoga. Ove svinjarije, ova nedostojna i sramotna, ali istodobno izrabljivačka i prevarantna rabota katoličkih svećenika po napucima samog pape, silno je djelovala na oštrovaniog Lutera, isto tako katoličkog svećenika. On uvidi, da mu u krilu katoličke crkve nema mjesta, te zbaci sa sebe mantiju, počne otkrivati nemoralnost katoličkih svećenika, raskalašenost njihovu i papinu, trgovanje i cincarenje sa svetim crkvenim naukama, te u brzo sakupi silan broj pristaša, koji su se redom odbijali od crkve katoličke.

I tako nastade protestantizam, komu je izravnim krivcem sam papa Lav X. Ovaj raskol, prouzročen od pape, širio se na daleko i bruka po katoličku crkvu rasla je s dana u dan. Ugled joj je na taj način silno padao, i kad su papu na to upozorili, odgovori, da on nema vremena, da zalazi u te kalugjerske petljanje, jer da će se ovi dana predstavljati „Calandra“ od Bibiena i „Mandragora“ od Machiavella, da mora prisustvovati tim dramama, u kojima je prikazan sav talog i sva pokvarenost ondašnjeg doba. Megjutim je Luter i dalje propovijedao novu vjeru, osugiujući papu, navaljujući na zlorabre oproštenja, dok broj je sljedbenika bivao svakim danom veći.

Ondašnji službeni klerikalizam nipošto nije poznao uzgoj srca. To je inače ključ razumijevanju, da su klerikali podržavali inkviziciju i monopol spaljivanja slobodnih mišlilaca i — vještica.

Klerikalni barbarizam bio je identifikovan sa najgorim krvološtvom, kome nema uporedbe u historiji čovječanstva. Uzgoj dakle bez srca stvarao je i ljude bez srca, koji su redovno spadali u oficijelne klerikalce, pak ako k tomu pridodamo njihov rat proti slobodi savjesti i vjerovanja, te očajnu borbu proti reformaciji, koja je urodila protestantizmom i kalvinizmom, onda ćemo lako pojmiti sve krvološtvo kardinala Beatona u Skotskoj, koji je bio tip državnika, ali i krvnika. Radi širenja nove vjere, naime kalvinizma, bezbroj je ljudi ovaj „sveti“ čovjek spalio i najtežim krvavim kaznama izmučio. Ovaj kardinal „krvnik“ spalio je godine 1546. na sred trga Gjuru Wisharta, te svojom rukom zapalio lomaču. Narod se silno pobunio, te ovog zlotvora, koji je čak i o papinskoj tiari sanjao, ubio i onda objesio o zid kule Svetog Andrije.

Klerikalizam je krvava stranica povijesti, veliko groblje žrtava slobode savjesti i uvjerenja. L.

SE NE VRAĆAJU. - POŠILJKE NEPLAĆENE PRIMAJU SE. - - E RAČUNAJU 16 PARITIT RETKU, A ZATA PO POGODBI. NJA I ZAHVALE 20 A PO RETKU. - - -

INAJSTIĆ.
Iljadica i drugovi

ponos Milanaca ipatičan, kao što ki ponos, ali je ostojan divljenja, an; on je plamen, e, on je moralna čudnovatu aktivaj radi mnogih ajživahniji, najuje, duguje svoj

risiti, ako mogli alno čuvstvo, naći alijani bili psihosamo prema svom nego najvećma evo to je baza a.

na logično izviru, gi tijekovi unuke. Nacionaliste ferentni naprama politike i nekomu iga kao ispraznim vcima. Sada, a da e pred nekoliko istellini objelodalia“ nekoliko člurugi irendetizam“, upirao u dužnost, pitanja Podneva oslobodimo one manja, a svi znaju, u svojoj veoma knjigama, u konra, nije nikad zaitanja i probleme je razlika izmegju e bave ovim proicijonalista), samo ene stranke konživota cilj samoj vjlja svrhu nacije n naime hoće — njegovu misao, a

seoske djece s kojom ptica, razuzdan kao šao čas poslan od sposobnost stvaranja razvijati, učiti zanat, umjetnički izražaj. iti preslice s konča u vretencu izdupsti rno olova, da zvuči aricu ili dragu kojoj e vježbati se gradeći Bosne, što je stradao kiteći je izragjenom ma. Ta drvena obuča a starcu: žuljala je ar onda načini šljaku buvene; u toj prvoj rirode momče je po osjećanje forme i ičku inteligenciju. Za- ića, Antu Starčevića, izrezujući ih u drvetu; ije u drvetu, zatim u

om čudotvorcu čak i zje u zadarskom „Na- o darovitom pastiru, iine poticao je vije-

Lav N. Tolstoj

Knjižnica „Naprednjaka“
broj 2.

„ŽIVI TRUP“

drama u šest čina i dvanaest slika.

Cijena 60 para (s poštom 70 para).

Može se dobiti kod PUČKE TISKARE“

MARKO MARKOVINA

SPLIT

TELEFON 93.

Skladište i zastupstvo

Peći i šparherda.

OGLAS

Gradjevno Poduzeće

Petar Blasoffi & Frano Škofon
Ispitani nadzidarski majstor u ŠIBENIKU

Naše vino i naše vlasti.

Pred nekoliko dana proteklo je gradskim ulicama — umio. I odmah se sjetismo slavnog Perikla, koji je umio da Grčku tako sretnom učini, jer je po ulicama Atene — priča se — teklo mlijeko i med. Šibenik je pak prestigao Atenu i pod našim Periklom teče u nas po ulicama vino! Mi ćemo pak nastojati, da ovdje prikažemo, da se ne tiče Periklova blagostanja, već sasna nešto drugoga. Pregijmo dakle na samu stvar.

Lanjske je godine posebna komisija pregledala razne konobe i gdje je vino pronašla sumnjivim, zapečatila ga i naredila vlasniku, da u nj ne dira. Vlasnici vina bili su tuženi sudu i osugjeni na — globu. To je bilo lani!

Ove pak godine, iza kako je bilo vino u inkvizitnom zatvoru (naime u bačvi) nekoliko mjeseci, došla je naredba od viših, da se vino prolje, operu gradske ulice i time za trenutak obnovi Periklovo doba. Pričali su nama ljudi, da su uzorci tih zaplijenjenih vina kolali od jedne kemičke postaje k drugoj. Prema tome onog dana, kad je vino bilo zapečaćeno, komisija nije bila u stanju, da dokaže vinu, da je patvoreno i da sadržava tvari zdraviju škodljivih. Ali za to svi su vlasnici vina bili sudu dojavljeni i osjetljivom globom kažnjeni.

Ovdje se netko postavio na glavu! Jer: ako je vino bilo patvoreno, odnosno ako su mu pridodane tvari, koje su po zdravlje škodljive, zašto odmah uz sudbenu osudu i globu nije vino bilo proliveno? Zdrav razum kaže, da se uopće patvoren hranjiv predmet imade uništiti odnosno proiliti ili baciti, a uz to dakako patvarača i kazniti, pa bilo to globom ili zatvorom.

Ovdje ćemo odmah kazati, da nemamo ništa protivna obzirom na drakonsku strogost u nadziranju vina, jer zbilja ničim se tako ne ubija ugled tržišta kao patvarenjem vina. S tih razloga n. pr. Brač je na zlu glasu i kaže se ironički, da se dandanas na Braču trga četiri puta na godinu. I mi smo za to, da se strogo pazi na čistoću i zdravlje vina, pak nek se najstrože kazne kršioći zakona, kojemu je svrha, da vino očuva od patvaračke ruke.

Ne ćemo da ustvrdimo, ali nama se čini, da su uzorci zapečaćenih, a ovih dana prolivenih vina, na raznim kemičnim analizama pokazali, da je vinu bilo pridodano tvari, kao n. p. anilina, fuk-sina i drugih apsolutno zdraviju škodljivih. Ako je u istinu tako i ako ova naša predmnijeva odgovara stanju stvari, onda se pitamo: tko je Grubišiću i ostalima, koji nemaju pojma o patvaranju vina, niti su to igdje od stručnjaka čuli, tko je, pitamo, dao težacima tih otrovnih tvari, da vinu pridodavaju namjerom da ga pomnože? U ovom grmu, gospodine državni odvjetniče, leži zec i Vaša je dužnost, da ga nanjušite i pograbbite. Na taj način, kad se ukloni ili kazni onoga, koji težacima za vrlo skupe novce kradom u četiri oka prodaje kojekakove sumnjive praške, upućujući ih na bog zna kakovu manipulaciju, onda će biti manje vina, na koje će se da apliciraju strogi zakoni o patvaranju. Ako se ne varamo, vlasti su na ovo bile upozorene, pa kad one znadu, šta je tko danas, tako reći, objedovao, kad bi htjele, mogle bi, da kroz 24 sata doznadu, tko se tim nečistim poslom bavi, koji direktno škodi ne samo nasamarenim vlasnicima vina, već i čitavome gradu, koji se tim vinom služi.

Ne ćemo i ne možemo, da vjerujemo, da je vino na temelju kemičke analize u Splitu proliveno. Dapače nam je poznato, da komisija svojedobno nije ostavila vlasnicima sekvestriranih vina contre — uzorak, e da se vlasnik uzmogne obratiti drugoj kojoj kemičkoj analizi, ako ga rezultat one splitske ne bi zadovoljavao ili pak ako bi u ista s kojih mu drago razloga sumnjao. To ističemo za to, jer znamo, da je kemička postaja u Splitu u stano-vitim slučajevima postupala u istraživanju vina dosta površno. Svi znamo za trsni slador i da se on vrienjem, a i naknadnom fermentacijom konvertira u alkohol. Ima pak slučajeva, gdje se slador ne može sasna, da u alkohol pretvori, a to biva onda, kad se umjetnim načinom sprječiji vrienje kao n. p. rastavom vina od dropa, ili pak filtra-cijom, a i jakim sumporovanjem bačava. Za jedno vino tako priređeno, ustvrdili su oni na postaji u Splitu, da u vinu imade „tragova sladora“, dok u istom onom vinu jedna druga analiza nije našla te tragove šećera. Doduše živimo u doba patvaranja, ali jednog savjesnog istraživaoca ne smije, da u tako delikatnom poslu vodi ni javne sumnje, ni opći glas ili pako antosugestija, već je njegova

sveta dužnost, da stvar svestrano, a i po dvaput ispita, da time ne bi po zlu slučaju počinio škodu i nehotice upropastio vlasnika vina.

Mi i opet kažemo: vino koje se samo od sebe pokvarilo, nije zdravlju škodljivo, jer u velikoj ve-ćini slučajeva ode na *mufu*, a znamo da *mufa* nije škodljiva; ako pak vino ne valja, jer sadrži po zdravlje škodljivih tvari, onda mora, da se to čisto dokaže. — a —

(Nastavit će se).

Književnost.

Imam pred sobom 7 i 8 broj „Mladog Hrvata“, koji izlazi u Opatiji pod uredništvom dvaju naših priznatih i zaslužnih književnika Viktora Cara Emina i Rikarda Katalinića-Jeretova. Ova preli-jepa smotra za malenu djecu našla je kod mladih svojih čitatelja velikih simpatija, te pored biranog poučnog štiva, nalaze u njoj i lijepe zabave. Taj je listić veoma pomno i marljivo uređivan, pa se njegov sve veći napredak opaža u svakome broju. U njemu suragjuju istaknutiji i odličniji naši pisci, među kojima istaknut ču Josipa Milakovića, hr-vatskog Zmajja i Vladimira Nazora. Dovoljno bi bilo, da samo stoga živo preporučimo našim roditeljima ovaj list, koji oplemenjuje mlada srca naše uzdanice, dok kod nas sličnog drugog lista ne postoji. Ne bi smjela nijedna naša kuća biti bez tog lista, ako želi napredak našoj hrvatskoj svijesti i ako želi što bolji i ljepši moralni uzgoj svojoj djeci.

Sadržaj je ovog dvostrukog broja (oko 50 stranic) biran i obiljat lijepim štivom. Preljepa je istarska priča „Veli Jože“, puna humora, u kojoj je na zgodan i lak način iznešen istarski čovjek sa svojim manama i vrlinama. Javio se je Jeretov sa šest što priča, što pjesama, od kojih je pjesma „Vječna borba“ kratka, ali puna jedrine i neke značajne plastičnosti. Mala pripovijetka „Na rodni blagdan“ od Emina vrlo je lijepa i puna onog rodoljubnog žara, kojim on prečesto udah-njuje svoje sličice, koje piše za mlade čitatelje. Kratkim i dirljivim gestom napisao je tu pripo-vijest, kojom hoće, da kod naše mladosti afirmiše ljubav prema otadžbini i da u njihovim srcima duboko ukorijeni — prokletstvo za izdajicama svo-ga roda. Nastavak šaljive priče „Drvenkove zgo-de i nezgode“ dobro pristaje iza malo ozbiljnijeg šti-va. I ostale su stranice pune krasne lektire.

Toplo preporučujem svim našim ljudima ovaj list „za mladi svijet“, te nadam se, da će ga svak nabaviti. Cijena je „Mladom Hrvatu“ na ci-jelu godinu samo 2 kr.

Uzmite u ruke i čitajte, pa siguran sam, da ne će niko baciti na stranu, nego će poždrljivo čitati, i biće veseo, što je mogao svojoj djeci jednu tako lijepu knjigu nabaviti. Uzmemo li na umu, koja je još svrha tome listiću, biva da širi u istarskim otugjenim krajevima među mladeži iskreni nacio-nalni žar, svaki će od nas rado potpomoći taj plemeniti pothvat.

Nareguje se kod uredništva u Opatiji (Istra).

B.—a.

Dopisi.

Iz Sinja.

Šlo ima i nema u Sinju.

(Slike i prilike iz naravi).

Kad smo ovako nesistenatskim redom pobilježili sve nutarnje i vanjske osjećaje ljudi i uputili stranca u pravu njihovu bitnost, mi ćemo ga na čas povesti i do sinjske općine, glasovite, legendarne, kršćanske i svepravaške sinjske općine, i pustićemo ga, neka se sam upozna sa velikim i malim repre-zentantima njezinim. Napomenut ćemo mu odmah, da načelnika ne traži, jer je taj sasvim slučajno po 13 mjeseci u godini odsutan od kuće. — I kad ovaj strani izvještivač, korakne na prag „Općinskoga doma“, uočiti će odmah na jednoj izli-zanoj, prepotopnoj i zamrljanoj ploči od zinga (česa li?) jedno istrošeno, požutjelo konjče ras-kuštrane grive i repa, a na njemu sinjskog „al-kara“ iste boje i jednake umjetničke vrijednosti. Ovaj se simbol koči na ulaznim vratima, a djelo je talentiranih ruku jednog takogjer raskuštrano-g i od vina požućelog putujućeg mazala, koji je u naslov predjuma od nekoliko kruna, u svom nadutome stanju, našarao ovo plašilo. Svakako mi ćemo na čas preći preko ove estetične nakaze, prepuštajući urednom odboru općine sinjske, da mu se i dalje divi, a uvesti ćemo radoznalog stranca

u gornje odaje. Tu će mu se po prilici predstaviti na ovaj način:

1.) Šjor Stipe Celmić (prijatelji ga od pustog milinja nazivju Pi-ka-ka), prvi opć. prisjednik, donaćelnik, po unutarnjem nagonu: nepopravljivi bajamontovac, a inače „prljavaš“, u prezenu: trafikant, automobilista, posjednik i suprug bivše gospogje Činće, a u plusquamperfektu: vrstan preprodavalac bena, prepelica i nerazdrživ kolega Luje i Pile Šverije;

2.) Jako Midenjak, ili bolje: Serdar Koljenović Midenjak, po političkom barometru: pravi dalma-tinac, čovjek, koji je samo jedanput u životu impozantno postavio cilindar na glavu i to pri-godom dolaska biskupova u Sinju, a inače dekoriran krtom za zasluge od firme Novaković e comp. u Vrlici;

3.) Jureško, Jure, Šjor Jure Milanović, težak i seljak po firmi, estetići i eleganci, a u ostalom dobar učenjak u riješavanju problema poljskog zakona. — Ostala mu se gospoda na nikakav način ne će htjeti predstaviti, jer uopće tomu nijesu vična. Nu prije, nego se odaleči iz ove „upravničke“ sobe, pružiti će mu ipak diplomatskim gestom ručicu jedna ličnost sa pomno njegovanim zaliscima. Ovaj će mu proustiti onako lijepo, uvijeno: „Gospodine moj, ja sam vam voljom sudbine vlasnik sedmero živih i zdravih ženskih bića, pa sam jedino stoga razloga i ravnatelj opć. ureda u Sinju. U ostalom moje je ime A. O. von Perla Vratariensis. Odavle ćemo se uputiti samo za nekoliko koraka dalje. Stranca iz same pristojnosti, ne ćemo upoznati sa našom raskošnom općinskom blagajnom, jer bi lako mogao izgubiti svaki pojam o narodnoj aritmetici, niti ćemo mu dati, da vidi redni i zaključni broj uredovnog i inog osoblja što pase, brsti, griska i filokseričnom ljubavlju šteti svu općinsku imovinu pomičnu i nepomičnu. Bože moj, ta Sinj je u eri skakavaca četverožnih i dvonožnih!

Ragje ćemo za dans svršiti pred „kavanom Ce-tinom“, tim centrom političkog, socijalnog i rodo-ljubnog života u Sinju. Ovdje se u prvom redu čita, čavrlja, švaparci i talijančari; politizira, polemizira i jedno drugo kritizira; sjaji, blješti i lašti na punih pet koraka od fenjera, dekoltriranih ženskih grudi, oficirskih sabljica i čelavih glava; lupa po biljaru trošeći skupocjenu slonovu kost i sasna ozbiljno vode razgovoru o nekakovim tricam i Mengottovim — „peticama“. A uza sve ovo, pozom duboko zamišljena filozofa, za jednim posebnim stolom sjedi naš novorogjeni četinski Kraljević Marko, bivši atleta Tomašević, i studirajuć kazneno redarstveno pravo, onako sasna nehotice sluša, gdje par varoške dječurlije intonira prvi stih njegove krasne himne: „Došo Kuka... došo Kuka... sa nauka...“

Dubravice, mjeseca jula.

Lanjske smo godine u Dubravicama ostali bez učitelja, te su zato naša djeca morala prekinuti svoju nauku radi skradinske gospode. Naš učitelj nas je ostavio, jer je imao ispuniti ispražnjeno mjesto učitelja na skradinskoj muškoj školi.

Pitamo, da li je to pravedno?

Držimo, da će nadležna školska vlast doći u susret našim zahtjevima i pobrinuti se, da barem ove školske godine ne ostanemo bez jedne učiteljske sile.

Nekoliko roditelja.

Skradin, mjeseca jula 1912.

Ima već, više godina, kako je pomorska vlada našu obalu, htijuci ju podići i popraviti, sasvim iznakazila. Jedan dio sjeverne strane obale bio je nešto proširen i podignut, dok drugi dio sjeverne strane i cijela južna, ostalo je netaknuto i spojeno sa novim dijelom, jednim na prostu ruku sgrajenim drvenim prelazom. Izvedena je radnja nesavršena, jer je samo prošireni dio, koji je do mora, izdignut i nasut, dok su srednji i zadnji dio obale ostali u prejašnjoj visini tako, da kad kiša pane, jedan dio vode dopire u kuće, a drugi tvori lokvu na obali.

VELIKA ZLATARIJA
GJURO PLANČIĆ
VIS STARIGRAD VELALUKA

BOGATO SNABDJEVENA PODRUŽNICA
32-52 - - ŠIBENIK. - - -

NAPREDNJAK

IZVANREDNO IZDANJE.

Do koga je, nek se postara, da se ovaj posao čim prije uredi. Naopaka je stvar i sa vodovodom. Svakog se časa nešto kvari. Voda više puta mutna. Usprkos svemu tomu, ne će da se dogje u susret opravdanim zahtjevima građanstva, da se za vrijeme tako čestih popravljavanja vodovoda, može vododom služiti i ne prosjačiti vidro vode kod privatnika.

Nek samo i ovom prilikom općina ne posveti dužnu pažnju oko tog vodovoda, pa će joj kasnije pasti na teret nepredviđeni troškovi, kao prigodom onog požara u selu Sonković sa onim osjguravajućim društvom.

Vijesti iz grada i okolice.

Pouzdan sastanak. Akademikari Hrvati i Srbi u Šibeniku pozivlju se svi na važan dogovor dne 3./VIII. t. g. u „Hotel de la Ville“ u 7^{1/2} sati u večer. Radi se o:

Ferijalnom našem radu.

Neka niko ne izostane radi važnosti sastanka. Sazivači.

Upozoravamo čitaoce na oglas jednog mladića, koji želi davati repeticije.

Znakovi za vrijeme magle na tvrđji sv. Nikole već su odregjeni. Postavljena je stanica, otkle će se za magle trubiti u rog svako pet časa po pet puta zasebice.

Naš je list baš upozorio pomorsku ratnu vlast prošle zime na ovo pomanjkanje te nam je drago, što je ovako spremno uredila ovu važnu stvar.

O samoubojstvu pok. Matasa „H. Rieč“ piše takih, da mi ne možemo radi pristojnosti ni opevatovati ih, da ih žigošemo. Samo velimo, kad bi oni oko nje i općine bili karaktera osjetljiva i skrupolozni kao pokojnik i slijedili ga u tome, bila bi poljana šibenska puna mrtvih sa browningom u ruci. Al nek se ne boji naš Tabo; ne će se uznojiti.

Iz Tijesnoga nam stižu naprestano tužbe protiv tamošnjeg ljekarnika Denaro. Njegovo izazovno ponašanje protiv svega, što je hrvatsko i srpsko, dozlogrdilo je našem svijetu do takove mjere, da se je prošle negjelje bilo bojati ozbiljnih nereda, a bude li pak i dalje ovako potrajalo, sukob je neizbježiv, jer se niko ne će puštati izazivati od čovjeka, koji sve svoje može jedino zahvaliti narodu, u kojemu živi.

Jedan nelijep slučaj. U prošloj sedmici dogodio se je onaj poznati bijeg. Moramo žaliti nad takvim pojavama, koje nanašaju zla i pojedincima i društvu, ali opet osugujemo one, koji su bili uzrokom, da ti bjegunci postadoše žrtvama svojih hira. Vjerujemo u mogućnost, da bi ti „mladi vjerećci“ jamačno i sretni bili, pa s humanitarne strane odgovornost zbog njihove katastrofe svu bacamo na roditelje, koji su, kako doznajemo, neroditeljski postupali. Žrtva je veća stvar nego prekršaj. Nek ovo bude dobar primjer svima roditeljima!

Neuredno vršenje službe šibenskih redara. I one večeri na obali, kad je g. Denaro onako divljački napao na mladića g. D., redarima nije bilo traga, dok pričaju nam, da se to često dogagja, i da su redari u svim takovim prilikama uvijek zadnji! Upozorujemo općinu da i u tome reda stavi.

Bezobrazluk i prostota „ricevitora dogane“. Nazad nekoliko večeri na obali kod podružnice „Hrv. Vjeresijske banke“ nastala je tučnjava, koju je prouzrokovao drzoviti i bezobrazni napadaj jednog „ricevitora“ starca — na jednog mirnog i odličnog mladića. Čujemo, da tome nije bilo nikakva povoda, nego je taj stari gospodin htio, da se sa svojom brutalnošću pokaže herojem — plašivica! Karakteristično je, da od velike uzbuđenosti nije znao, ima li ili nema kod sebe posjetnicu, a usne su mu nervozno u slabom akcentuiranju i izgovaranju na hrvatskome, neprestano izgovarale, da je on... c. k. ricevitore...! Htio se je odmah ograditi sa svojim naslovom od eventualnog zatvora. Najednom napao pljuskom mirnog tog mladića, pa je još zar taj skladni činovnik htio, da mu se svjetina od ganuća divi?! Na svačijem si licu čitao prezir i omalovažavanje. Ne možemo dopustiti, da se takve stvari nekažnjivo dogagjaju. Zar zato, jer je on činovnik, da može na mirne ljude napadati i ličnu slobodu ugrožavati? Čekamo, hoće li vlasti preduzeti potrebite korake, da tome matoru dadu zasluženu kaznu,

koja mu se dolikuje, kad znade onako divlji i prostački javno postupati! Ej, gospodine Denaro, i za vas ima zakona!

I opet stranci! Prigodom skorašnjeg žalosnog incidenta sa bivšim glavarom ovdajšnje željezničke postaje hoće nam oni gori — na direkciji — da ture nekog stranca, običnog „Stationsmeistera“ dok imamo izvrsnih naših domaćih sila, starih i vještih službi, koji su uz to na podpuno zadovoljstvo svih vršili već kroz više godina besprijekorno službu glavara na mjesnoj štaciji. Tako zapostavljanje naših domaćih sinova ne možemo trpiti, te pozivamo naše „domaće sinove“ na upravi dalmatinske željeznice, da osujete uvlačenje stranaca na ovako važna prometna mjesta kao što je šibenska štacija, jer dosta smo toga morali doživjeti sa protežiranim tuginjima, i do potrebe bi dosta toga mogli iznijeti o neurednostima i nesavjesnosti nekih na upravi naše željeznice. Proti onima, koji ovako uvlačenje tuginjaca protežiraju, ustati ćemo najnergičnije svim srestvima. Dok ne postave na ovo važno mjesto našeg čovjeka, kojega ide i pravo na to, ne ćemo mirovati, a tuginjce — pa makar bili samo provizorno stavljeni — onemogućiti ćemo u djelovanju.

Rado ispravljamo po želji g. I. Stosića, koji je nekidan nama i usmeno kazao, da je sreo Dr. Drinkovića u perivoju, te na njegovu želju odnio svog maloga njegovoj kući, a iz kuće u bolnicu s preporukom, pošto on sam nije imao potrebitih pasvica i inoga da malome slomljenu ruku obviže. Ovog puta doista, tvrdi g. Stosić, da Drinković nije osorno postupao, već prijatno.

Dr. Drinković ipak nije dakle imao pasvica, što ih liječnik mora imati. Vijest „Naprednjaka“ u suštini je istinita po tome.

Nezgodna na željezničkoj stanici. Sinoć oko sedam sati pod večer igrala se djeca oko greda, složenih na želj. stanici. Među djecom bio i mali petgodišnji sin Krste Stosića Karagjura i nesretnim slučajem odmače se jedna teška greda, pade na maloga i zgnječi mu potpuno glavu. Onaj čas ostao je mali mrtav.

Roditelji čuvajte djecu, a i uprava stanice imala bi grede držati na kom zgodnijem mjestu, djeci teži pristupačnom.

Zgrada za realnu gimnaziju gradiće se iza varoške crkve na starom grobištu. Tako je konačno i to odlučeno. Bilo sretno!

Bibliografija.

Na prikaz primili smo:
XI. program C. K. Velike državne gimnazije u Zadru — za školsku godinu 1911.—1912. Ovaj mu je sadržaj: a.) Crkvena prikazanja i D' Annunzijev San Sebastiano — piše: W. baron Ljubibratić; b.) Školske vijesti: od upraviteljstva.
Ovaj zavod lijepo napreduje, a svake se godine lijepi broj gjaka povećaje (sada ukupno 315). Slobodni su predmeti: crtanje, gimnastika, pjevanje i francuski jezik. Dobavljeno je kroz prošlu šk. godinu mnogo lijepih knjiga za učeničku biblioteku. Osobiti se uspjeh pokazao u izletima i veslačkim vježbama.

Izvrješće „Hrvatske pučke štedionice“ u Omišu. Ova štedionica ima 1900 članova sa 4000 dionica sa ukupnim jamstvom od K. 2,000.000. U četiri godine i devet mjeseci članovi su sa svojim mjesečnim doprinosima sakupili svoga novca K 178.121:53, a na to će biti i koja hiljada dobitka. Od preko 600 osoba uštegnjeno je Kr. 471.381:88., te to pokazuje veliko povjerenje prema toj štedionici, koja solidno radi.

Na 31./XII. 1911. ostalo je članova 1170 sa 2776 poslovnih udjela od kruna 104, što u smislu zadruženog pravilnika štedionica prestavlja jamstvo za Kr. 1,643.520. Ukupni novčani promet iznašao je koncem god. 1911. Kr. 5,325,476:30.

Ova korisna i lijepa ustanova znatno napreduje, pa je iskreno i vruće preporučamo.

Izvrješće „Uzajamno pripomoćne zadruge „Providnost“ u Omišu“, registrovane sa ograničenim jamstvom. Ova je zadruga sebi uzela za zadaću, da širi kod nas sitnu prisilnu štednju, koja je svakome čovjeku od velike koristi. Ovakva je ustanova veoma potrebita, a veseli nas, što krasno napreduje i uspijeva. Na koncu god. 1910. bilo je

članova 1856, te u riservi A: B Kr. 15,009:56, dok je 30. juna 1912. bilo članova 4500 sa K. 123,769:09.

Prama tome prekrasan je njezin napredak, a za rapidno ovakvo napredovanje, zajamčeno je u osobitoj konstrukciji ove ustanove.

U minuloj poslovnoj godini isplatila je obiteljima umrlih članova sedam iznosa redovitih nagradnih štednja sa ukupnom svotom od Kr. 2.100. Do sada je pak isplaćeno nagradnih štednja ukupno Kr. 10590.80.

Ista zadruga držala je više predavanja u narodu o sitnoj prištednji preko svojih činovnika i članova Ravnateljstva: god. 1910. držano je 107, a kroz god. 1911. — 118 predavanja, na kojima je bilo prisutno 11826 slušalaca. Ove je godine pak ustrojen važni osjek u „Providnosti“, naime „školske štedionice“, po sustavu domaćih škrabica. Tako je c. k. Pokrajinsko Školsko Vijeće u Zadru dozvolilo, da ova zadruga uvede „školske štedionice“ u svim školama po pokrajini. U izvrješću dalje razabiremo, da će kroz godinu dana kod školskih štedionica kolati blizu 10,000 „štednih škrabica“. To znači u jednu godinu deset hiljada „malih štediša“.

Veliki su uspjesi ove zadruge, pa bi ovakav pothvat morao svaki rodoljub poduprijeti, da se što uspješnije učvrsti i raširi.

„Velika ideja „Providnosti“ diže se ponosno nad osobama i strankama i bilo ma kojim posebnim ili ličnim interesima“.

„Ova slijedi i slijedit će svoje vrhovno geslo: Sitnim djelima iskazati ljubav prema svome narodu.“

Javna zahvala.

Na utjehu teške naše žalosti, radi smrti milog nam brata i djevera

Nike Mazzura,

nadučitelja

bile su nam iskazane svake vrsti privrženosti, te nam je dužnost svima iz srca zahvaliti.

Poimence našu harnost izrazujemo na osobitom isticanju: velečasnim župnicima Tijesna, Murtera i Zlosela, veleučenom liječniku D. ru Karoviću, uglednoj općini, muškima i ženskim školama Tijesna, Vodice i Murtera, bratovštinama Tijesna, bratskim društvima hrvatskog sokola Tijesna, Vodića i Murtera; c. k. kotarskom sudu, poreznom uredu, carinarskom uredu, financijskoj straži, žandarskoj postaji, gospodi Kaleb, Antunović i Kovačev kano i gimnazijalcu Vlašiću na ganutljivoj besjedi, izrečenoj nad grobom svog bivšeg učitelja.

U Tijesnu, 26. jula 1912.

Dr. Šime, Joso i Lovro, braća. Ilika, nevjesta.

Obavijesti Uredništva.

Makarska. — gosp. X. kasno stiglo za ovaj broj. Ostali dopisi ući će redom.

Soba sa pokućstvom, traži se za jednu osobu. Prijaviti uvjete uredništvu. K. B. 1

Za gjake! Bolja obitelj primila bi na stan i hranu jednog gjaka iz bolje obitelji. Obratiti se ovom uredništvu. 3

Prodaje se pokućstvo: postelje sa suštom, veliki i mali ormari, te još razne druge stvari. — Obratiti se u „Hotel Krka“. 3

Jedna bolja obitelj prima dvoje gjaka na stan i hranu uz jeftinu cijenu. Po bliže kod uredništva. 2

Mladić, apsolvirani gimnazijalac. da realne gimnazije uz jeftinu cijenu. Spravan je podučavati i sve one, koji namjeravaju ući u I. razred. Obratiti se na uredništvo.

SE NE VRAĆAJU. - POŠILJKE NEPLA- NE PRIMAJU SE. - - E RAČUNAJU 16 PA- ETIT RETKU, A ZA TA PO POGODBI. NJA I ZAHVALE 20 A PO RETKU. - - -

INAJSTIĆ.

Ilijadica i drugovi

ponos Milanaca ipatičan, kao što ki ponos, ali je ostojan divljenja, in; on je plamen, e, on je moralna čudnovatu aktiv- aj radi mnogih ajživahniji, naju- je, duguje svoj

visiti, ako mogli alno čuvstvo, naći alijani bili psiho- amo prema svom nego najvećma evo to je baza i.

na logično izviru, gi tijkovi unu- ke. Nacionaliste ferentni naprama politike i nekomu iga kao ispraznim vcima. Sada, a da e pred nekoliko ustellini objeloda- lia“ nekoliko čla- rugi irendetizam“, upirao u dužnost, pitanja Podneva

oslobodimo one manja, a svi znaju, u svojoj veoma knjigama, u kon- a, nije nikad za- itanja i probleme e razlika izmegju e bave ovim pro- cijonalista), samo ene stranke kon- života cilj samoj vlja svrhu nacije n naime hoće — njegovu misao, a

seoske djece s kojom ptica, razuzdan kao šao čas poslan od sposobnost stvaranja razvijati, učiti zanat, umjetnički izražaj.

iti preslice s konča- u vretencu izdupsti rno olova, da zvuči aricu ili dragu kojoj e vježbati se gradeći Bosne, što je stradao kiteći je izragjenom ma. Ta drvena obuća a starou: žuljala je ar onda načini šljaku buvene; u toj prvog tirode momče je po- osjećanje forme i ičku inteligenciju. Za- ića, Antu Starčevića, izrezujući ih u drvetu; ije u drvetu, zatim u

om čudotvorcu čak i gje u zadarskom „Na- o darovitom pastiru, iue poticao je vigje-

Lav N. Tolstoj

Knjižnica „Naprednjaka“ broj 2.

„ŽIVI TRUP“

drama u šest čina i dvanaest slika.

Cijena 60 para (s poštom 70 para).

Može se dobiti kod „PUČKE TISKARE“

Lav N. Tolstoj

Knjižnica „Naprednjaka“ broj 2.

„ŽIVI TRUP“

drama u šest čina i dvanaest slika.

Cijena 60 para (s poštom 70 para).

Može se dobiti kod „PUČKE TISKARE“

D.r V. Iljadica i drugovi — Šibenik.

Izobražen i napredan čovjek mora da pročita ovo krasno djelo velikog ruskog pisca.

Knj. „Naprednjaka“ izdala je još: D.r T. G. Masaryk — govor o proračunu 1907, cijena 20 para (s poštom 30 para); br. 4.

MARKO MARKOVINA

SPLIT

TELEFON 93.

Skladište i zastupstvo

Peći i šparherda.

OGLAS

Gradjevno Poduzeće

Petar Blasoffi & Frano Škoton
Ispitani nadzidarski majstor u ŠIBENIKU

MARKO MARKOVINA

SPLIT

TELEFON 93.

Skladište i zastupstvo

Peći i šparherda.

Eternita,

Cijevi, dimnjaka i pločica

keramike □

Stakala, prostih i ornamen-

talnih □

Papendeka tankog i debeloga

Zahoda porculane i t. d. 34

OGLAS

Gradjevno Poduzeće

Petar Blasoffi & Frano Škoton
Ispitani nadzidarski majstor u ŠIBENIKU

poduzimlje svaku vrst gradjevnih radnja i popravaka. Specijalista u gradnji štednjaka (Sparherda) i peći za sobe.

Poduzimlje čvrste radnje u cement beton (Eisenbeton) bez potrebe željeznih greda, sa posebnom kancelarijom za nacрте i trebov-nike u kući Pasini put Suda. 21

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA — PODRUŽNICA ŠIBENIK

Centralka DUBROVNIK. Podružnica u SPLITU i ZADRU - DIONIČKA GLAVNICA Kr.

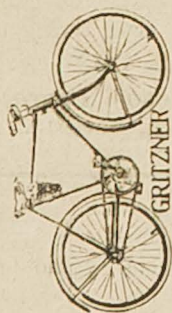
2,000.000 - PRIČUVNA ZAKLADA U PRITIČCI 250.000

BANKOVNI ODJEL

PRIMA ULOŽKE NA KNJIŽICE U KONTO KURENTU I ČEK PROMETU; ESKOMPTUJE MJENICE, OBAVLJA INKASO, POHRANJUJE I UPRAVLJA VRIEDNINE. DEVIZE SE PREUZIMLJU NAJKULANTNIJE. IZPLATE NA SVIM MJESTIMA TU I INOZEMSTVA OBAVLJAJU SE BRZO I UZ POVOLJNE UVJETE

MJENJAČNICA

KUPUJE I PRODAJE DRŽAVNE PAPIRE, RAZTERETNICE, ZALOŽNICE, SREĆKE, VALUTE, KUPONE. PRODAJA SREĆAKA NA OBROČNO ODPLAĆIVANJE. OSJEGURANJE PROTI GUBITKU ŽRIE-
----- BANJA. REVIZIJA SREĆAKA I VRIEDNOSTNIH PAPIRA BEZPLATNO. UNOVČENJE KUPONA BEZ ODBITKA. -----

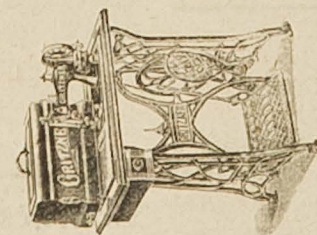
PAPIRNICA

JURAJ GRIMANI

ŠIBENIK

Pribor za pisace strojeve svijuh sistema.

- - Razglednica i svih ostalih kancelarijskih predmeta. Svi školski risači i pisaci predmeti.

Gritzner Šivači Strojevi

Kao za kućnu uporabu i vezivo — tako za svaku industrijalnu radnju najbolji.

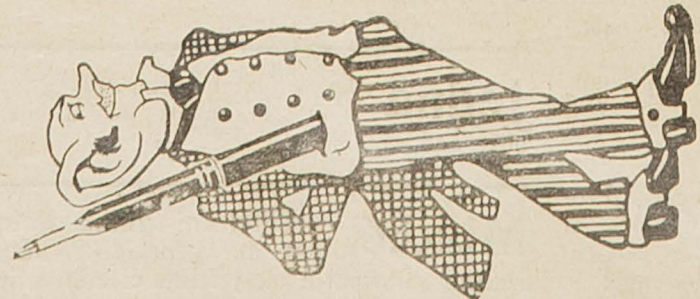
Gritzner Koturače

odlikuju se već od godina čvrstoćom i kvalitetom materijala.

Svakovrsne Igračke i Bijouterije.

52-35

Automatična olovka i pera

Centralka

PIO TERZANOVIĆ

Šibenik

Velika zaliha za ljetnu sezonu

MUŠKIH ODIJELA

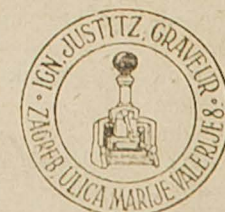
Najmodernijeg kroja uz vrlo

umjerene cijene

34-52

NE BOJI SE UTAKMICE.

PRVA ZAGREBAČKA TVORNICA

pečata iz mjedi i gume za urede. — Tvornica email tabla i tablica.

Strojevi za numeriranje i t. d.

Glavno zastupstvo za Dalmaciju: 28

Petrić Ljubomir - Split